ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

____
ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ Ֆ.Վ.Մովսիսյան /Ա.Ա.Հ/

Արձանագրություն № __2______

«_13_» _սեպտեմբերի,__ 2023_ թ.

Պ/բ-008 - ՀՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

Դասիչ, դասընթացի անվանում

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝ **022201.00.6- Պատմություն**
/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ **022201.01.6- պատմություն**
/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ **Բակալավր**
/բակալավր, մագիստրատուրա/

Ամբիոն՝ **Պատմություն**
/ամբիոնի լրիվ անվանումը/

Ուսուցման ձևը՝ **առկա, հեռակա**
/առկա, հեռակա/

Կուրս/կիսամյակ **1-ին կուրս, 1-ին կիսամյակ**

Դասախոս(ներ) ՝ **պ.գ.թ. Բենիկ Վարդանյան**
/անուն, ազգանուն/

Էլ. փոստ vbenik@yahoo.com

Հասցե՝ Երևան, Չարենց 15

Վանաձոր- 2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում
2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրներ
3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները
4. Դասընթացի կրթական վերջնարդյունքները
5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների
6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը
7. Ուսումնական աշխատանքները տեսակները
8. Դասավանդման մեթոդներ
9. Ուսումնառության մեթոդները
10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը
11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ
12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ
    - 12.1 Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ
    - 12.2 Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քար
    - 12.3 Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ
    - 12.4 Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ
13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում
14. Գնահատում
    - 14.1 Ուսանողների գիտելիքների ստուգում
    - 14.2 Հարցաշար
    - 14.3 Գնահատման չափանիշներ
15. Դասընթացի համառոտ նկարագրիչ

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում[1]

«Հնագիտություն» դասընթացը կարևորվում է պատմական կրթության բնագավառում, ինչի շնորհիվ ուսանողները գիտելիք են ձեռք բերում մարդկության պատմության վաղ փուլերի, հասարակական հարաբերությունների և հնագույն մշակույթների մասին:

«Հնագիտություն» առարկայի ուսումնամեթոդական փաթեթը կարգավորում է առարկան ուսումնամեթոդական նյութերով մշտապես վերազինման գործընթացը, մանկավարժական գիտության նոր նվաճումների ներդնումը ուսումնական գործընթացում, նպաստում է ուսանողի անհատական և ինքնուրույն արդյունավետ աշխատանքի համար պայմանների ստեղծմանը, խթանում է ուսումնական գործընթացի առաջընացին մասնագետների պատրաստման գործընթացում, ներառված է 022201.01.6 - Պատմություն կրթական ծրագրի ուսումնական պլանի «Հատուկ մասնագիտական» կրթամասում:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

«Հնագիտություն» առարկայի դասավանդումը նպատակ ունի

- ✓ ուսանողին գիտելիքներ տալ հնագույն և հին հասարակությունների, մշակույթների, տեխնոլոգիաների և այդ մշակույթներում գործող օրինաչափությունների մասին: Դասավանդման ընթացքում ուսանողները գիտելիքներ են ստանում նաև Առաջավոր և Մերձավոր Արևելքի երկրների հնագույն մշակույթների և հնագիտության մասին:
- ✓ Ուսանողներին ծանոթացնել հնագիտական մշակույթ հասկացությանը, հնագիտության տեղին և դերին պատմագիտության մեջ, արտեփաստ, էկոփաստ, մշակութային շերտ, հնագիտագիտական համալիր տերմիններին և հնագիտության կապին այլ գիտությունների հետ,
- ✓ Խորացնել և ընդլայնել ուսանողների ընդհանուր տեսական գիտելիքները մարդու անցյալի վերաբերյալ:
- ✓ Ուսանողներին սովորեցնել գիտելիքներն ու ունակությունները կիրառել պրակտիկ գործունեության մեջ:
- ✓ Նախապատրաստել հետագա մասնագիտական գործունեության:

[1] Ներկայացվում է դասընթացի կարևորությունը տվյալ կրթական ծրագրի խնդիրների լուծման հարցում և տեղը ուսումնական պլանում ըստ կրթաբլոկների

2.1. Դասընթացի խնդիրներն են

- ✓ Սովորեցնել հնագիտական մշակույթների փուլաբաժանումը
- ✓ Բացատրել հասարակական օրինաչափությունները:
- ✓ Ամրապնդել ուսանողների կողմից ձեռքբերված տեսական գիտելիքները գործնական իրավիճակային խնդիրներով:
- ✓ Սովորեցնել ուսանողներին կատարել հետազոտություններ և կատարել եզրահանգումներ ըստ արդյունքների:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները

«Հնագիտություն» առարկայի իմացության մուտքային պահանջը նախնդարյան հասարակության պատմության, հայոց պատմության, աշխարհագրության իմացությունն է:

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը[2]

«Հնագիտություն» դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողի ակնկալվող վերջնարդյունքներն են

1. հնագիտության ուսումնասիրության աստիճանները
2. հնագիտական նյութերի տարիքը որոշելու մեթոդները, հնագիտական հիմնական մշակութային աստիճանների առանձնահատկությունները
3. ներկայացնել համաշխարհային հնագիտական հիմնական հուշարձանները և հին քաղաքակրթությունների հիմնական օջախները, տալ դրանց ընդհաուր բնութագիրն ու նկարագիրը, կատարել համապատասխան եզրահանգումներ,
4. ներկայացնել մշակութային մի աստիճանից մյուսին անցնելու օրինաչափությունը

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա) Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

Գործիքային կոմպետենցիաներ (ԳԿ)՝

ԳԿ1 վերլուծելու և սինթեզելու ունակություն,
ԳԿ4 մասնագիտական ոլորտի գիտելիքների հիմունքներ,
ԳԿ9 խնդիրների լուծում,
ԳԿ10 որոշումների ընդունում:

Համակարգային կոմպետենցիաներ (ՀԳԿ)՝

ՀԳԿ1 գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն,
ՀԳԿ2 հետազոտություններ կատարելու ունակություններ,
ՀԳԿ3 սովորելու ունակություն,

---

[2] http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf
Լրացվում է «Առարկայի նկարագրի մշակման ռազմավարության» կոմպետենցիաների ցանկին համապատասխան:

ՀԳԿ8 ինքնուրույն աշխատելու ունակություն,

Բ)Առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (ԱԿ)

ԱԿ2 հստակ հաղորդել ստացված հենքային գիտելիքները,

ԱԿ4 ցուցաբերել առարկայի ընդհանուր կառուցվածքի և առանձին մասերի միջև կապերի իմացություն,

ԱԿ6 կիրառել տվյալ առարկային բնորոշ մեթոդները,

ԱԿ11 տիրապետեն ինքնուրույն հետազոտության մեթոդներին և կարողանան մեկնաբանել հետազոտության արդյունքները,

ԱԿ14 տիրապետեն տվյալ մասնագիտական մակարդակում պահանջվող կոմպետենցիաներին:

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների[3].

«Հնագիտություն» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքներն և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել մասնագիտական գործունեության ընթացքում:

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)	4 կրեդիտ/120 ժամ	

Աշխատանքի տեսակը	ժամաքանակ	ժամաքանակ
Դասախոսություն	38	
Գործնական աշխատանք		
Սեմինար պարապմունք	18	
Լաբորատոր աշխատանք		
Ինքնուրույն աշխատանք	64	
Ընդամենը	120	
Ստուգման ձևը (ստուգարք/ ընթացիկ քննություն/ հանրագումարային քննություն)	ստուգարք	

[3] Նշվում է, թե տվյալ դասընթացի յուրացման, ամփոփման արդյունքում ձեռքբերված գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները աշխատաշուկայի որ բնագավառներում և ոլորտներում կարող է շրջանավարտը կիրառել

7. <u>Ուսումնական աշխատանքների տեսակները</u>[4]

- **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեզի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:
- **Սեմինար պարապմունքները** խմբային պարապմունքների հիմնական տեսակներից է, որի ընթացքում ուսանողը սովորում է բանավոր շարադրել նյութը, պաշտպանել իր տեսակետները և եզրահանգումները: Սեմինարի ընթացքում ուսանողները քննարկում, պատասխանում են թեման, զեկույցները և ռեֆերատները, որոնք հանձնարարել է դասախոսը:
Սեմինարին պատրաստվելու համար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել հիմնական և լրացուցիչ գրականություն տվյալ թեմայով: Գրականության ուսումնասիրությունից և համառոտագրումից հետո պետք է կազմել պլան՝ բանավոր պատասխանի համար, ապա մտածել ևլույթի բովանդակությանհարցադրումների և պատասխանների մասին:

- **Ինքնուրույն աշխատանքը** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:

8. **Դասավանդման մեթոդներներն են՝** հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, սեմինար-բանավեճ, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական աշխատանք՝ խմբային աշխատանք:

9. **Ուսումնառության մեթոդներն են**[5]՝ մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, ալգորիթմների և հրահանգների կազմում, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման և համակարգման սխեմաների կազմում, փորձի/հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում:

[4] Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:
[5] Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը` ըստ բաժինների և թեմաների[6].

հ/հ	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		դասախոսություն	սեմինար պարապմունք	գործնական աշխատանք	լաբորատոր աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1.	Ներածություն, հնագիտության սկզբնաղբյուրները, կապն այլ գիտությունների հետ, հնագիտական մշակույթ հասկացությունը, հնագիտության խնդիրները:	2	1			
2.	Հնագիտության ուսումնասիրության աստիճանները (աղբյուրագիտական, բացատրական, վերակազմական և էմպիրիկ-համեմատական կամ վիճակագրական)	2	1			
3.	Հնագիտական ժամանակագրություն և շերտագրություն: Բացարձակ և հարաբերական ժամանակագրություն /թվագրում/	2	1			
4.	Հնագիտական նյութերի հասակագրման մեթոդները:	2	1			
5.	Քարի դարի բնութագիրն ու առանձնահատկությունները: Մարդու առաջացում	2	1			
6.	Հայկական լեռնաշխարհի պալեոլիթյան և ուշ պալեոլիթյան հնավայրերը:	2	1			
7.	Միջին քարի դարի բնութագիրն ու առանձնահատկությունները: Հայաստանի մեզոլիթը	2	1			
8.	Նեոլիթի բնութագիրն ու առանձնահատկությունները: Նեոլիթյան հեղափոխությունը Հայաստանում: Վաղ երկրագործական մշակույթի սաղմնավորումը Մերձավոր Արևելքում:	2	1			
9.	Առաջավոր Ասիայի և Հայկ. լեռնաշխարհի նեոլիթյան հնավայրերը	2	1			

[6] Նման է օրացուցային պլանին

10.	Էնեոլիթի բնութագիրն ու առանձնահատկությունները: Առաջավոր Ասիայի և Հայկ. լեռնաշխարհի էնեոլիթյան հուշարձանները	2	1			
11.	Վաղ բրոնզի դարի բնութագիրն ու առանձնահատկությունները:	2	1			
12.	Միջին բրոնզի դարի բնութագիրն ու առանձնահատկությունները:	2	1			
13.	Ուշ բրոնզի դարի բնութագիրն ու առանձնահատկությունները:	2	1			
14.	Երկաթի դարի բնութագիրն ու առանձնահատկությունները:	2	1			
15.	Ուրարտուի հնագիտություն:	2	1			
16.	Հայաստանը հետուրարտական ժամանակաշրջանում	2	1			
17.	Հայաստանը անտիկ և հելլենիստական ժամանակաշրջանում	2	1			
18.	Հայաստանի վաղ և զարգացած միջնադարի մշակույթը	2	1			
19.	Հայաստանի ուշ միջնադարի մշակույթը	2	1			
20.	Հայաստանի հնագիտության զարգացումն ու հեռանկարները	2	1			
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		38	18			

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

հ/հ	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
1.	Խնկիկյան Օ.Ա. Հայաստանի հնագիտություն, Ե.	2009
2.	Սարգսյան Գ., Պատմամշակութային հուշարձանների պահպանության հիմունքներ, Ե., 2005: 1. Քալանթարյան Ա., Մելքոնյան Հ. Հնագիտական աշխատանքները Հայաստանում	

1990-2003 թթ., Ե. 2005:

2. Avetisyan P., Bobokhyan A. (ed.). Archaeology of Armenia in Regional Context, Proceedings of the International Conference dedicated to the 50th Anniversary of the Institute of Archaeology and Ethnography Held on September 15-17, 2009 in Yerevan, Yerevan, 2012.
3. Lindsay I., Smith A.T. A History of Archaeology in the Republic of Armenia, Journal of Field Archaeology 31/2, 2006.
4. Renfrew C., Bahn P. G. Archaeology: Theories, Methods, and Practice, London, 1991.
5. Թորոսյան Ռ.Մ., Թեղուտի վաղ երկրագործական բնակավայրը (մ.թ.ա. 4-րդհազարամյակ), Ե., 1976:
6. Кушнарева К.Х. Южный Кавказ IX-IIтыс. до.н.э.Санкт Петербург, 1993.
7. Chataigner C., 1995, La Transcaucasie au Nռolithique et au Chalcolithique, Lyon, Maison de l'Orient Mռditerranռen, Oxford, B.A.R Inter. Ser. 624.
8. Chataigner C., Badalyan R., Arimura M. 2014. The Neolithic of the Caucasus. Oxford Handbooks Online, Oxford University Press, http://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199935413.001.0001/oxfordhb-9780199935413-e-13.
9. ԱվետիսյանՊ., Հայկական լեռնաշխարհը մ.թ.ա. XXIV-IX դարերում (սոցիալ-մշակութային ձևափոխումների դինամիկան ըստ հնագիտական տվյալների), Դոկտ. ատեն. գիտական զեկուցում, Երևան, 2014:
10. Խանզադյան Է.Վ., Հայկական լեռնաշխարհի մշակույթը մ.թ.ա. 3-րդ հազարամյակում, Ե., 1967:
11. Мартиросян А.А. Армения в эпоху бронзы и раннего железа. Ер., 1964.
12. Есаян С.А. Древняя культура северо-восточной Армении. Ер., 1976.
13. Кушнарева К.Х. Древнейшие памятники Двина, Ер., 1977.
14. Хачатрян Т.С. Древняя культура Ширака, Ер., 1975.
15. Badalyan R.S., Avetisyan P.S. Bronze and Early Iron Age Archaeological Sites in Armenia: I. Mt. Aragats and Its Surrounding Region, British Archaeological Reports, International Series 1697, Oxford, 2007.
16. Khnkikyan O.S. Syunik during the Bronze and Iron Ages, Barrington, 2002.
17. Առաքելյան Բ.Ն. Ակնարկներ Հայաստանի արվեստի պատմության, Ե., 1976:

	18. Ավետիսյան Հ., Բոբոխյան Ա. Ուրարտուի հնագիտություն, Ե., 2010: 19. Իսրաելյան Մ. Էրեբունիի բերդ-քաղաքի պատմությունը, Ե., 1971: 20. Пиотровский Б.Б. Ванское царство, М., 1959. 21. Пиотровский Б. Искусство Урарту, Ленинград, 1962, 22. Тирацян Г. Культура древней Армении, Ер., 1988. 23. Biscione R., Hmayakyan S., Parmegiani N. The North-Eastern Frontier: Urartians and Non- 24. Խաչատրյան Ժ. Սիսիանի դամբարանը, (մ.թ.ա. I դ. II կես), Ե. 2009: 25. Аракелян Б., Гарни I, Гарни II, Ер., 1951, 1957. 26. Тирацян Г. Города Армении эллинистического времени в свете археологических исследований, Вестник Древней истории, 1979, №2. 27. Хачатрян Ж. Гарни V, Ер., 1976. 28. Tiratsyan G.A. From Urartu to Armenia, Civilisations du Proche Orient I/4, NeuchՉtel, 2003. 29. Գրիգորյան Գ., Հայկական վիմագրություն, Ե., 2000: 30. Դիվան հայ վիմագրության, հ. Ա-Ը., 1960-2015: 31. Հարությունյան Վ.Մ. Միջնադարյան Հայաստանի կարավանատներն ու կամուրջները, Ե., 1960: 32. Հարությունյան Ս. Ամբերդ, 1978: 33. Հովհաննիսյան Մ. Հայաստանի բերդերը, Վենետիկ, 1970: 34. Ղաֆադարյան Կ. Դվին քաղաքը և նրա պեղումները, հ. Ա-Բ, Ե., 1952, 1982: 35. Ջանփոլադյան Հ.Մ., Քալանթարյան Ա.Ա., Միջնադարյան Հայաստանի առևտրական կապերը 6-8 –րդ դդ. (ըստ ապակեգործության տվյալների) (ՀՀ. Հուշ. -14), Ե., 1988: 36. Քալանթարյան Ա.Ա., Դվինի նյութական մշակույթը 4-6-րդ., Ե., 1970: 37. Քալանթարյան Ա., Դվինի կենտրոնական թաղամասի պեղումները, Ե., 1977: Kalantaryan A., Karakhanyan G., Melqonyan H., Petrosyan H., Hakobyan N., Babayan F., Zhamkochyan A., Nawasardyan K., Hayrapetyan A., Armenia in the cultural context of East and West, Yerevan, 2009.	
3.	Avetisyan P., Bobokhyan A. (ed.). Archaeology of Armenia in Regional Context, Proceedings of the International Conference dedicated to the 50th Anniversary of the Institute of Archaeology and Ethnography Held on September 15-17, 2009 in Yerevan, Yerevan	2012

4.	Lindsay I., Smith A.T. A History of Archaeology in the Republic of Armenia, Journal of Field Archaeology 31/2	2006
5.	Мартиросян А.А. Армения в эпоху бронзы и раннего железа. Ер.	1964
Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)		
1.	Кушнарева К.Х. Древнейшие памятники Двина, Ер., 1977.	
2.	Badalyan R.S., Avetisyan P.S. Bronze and Early Iron Age Archaeological Sites in Armenia: I. Mt. Aragats and Its Surrounding Region, British Archaeological Reports, International Series 1697, Oxford, 2007.	2007
3.	Առաքելյան Բ.Ն. Ակնարկներ Հայաստանի արվեստի պատմության, Ե., 1976:	1976
4.	Tiratsyan G.A. From Urartu to Armenia, Civilisations du Proche Orient I/4, Neuchâtel, 2003.	2003
5.	Հարությունյան Վ.Մ. Միջնադարյան Հայաստանի կարավանատներն ու կամուրջները, Ե., 1960	1960
6.	Тирацян Г. Города Армении эллинистического времени в свете археологических исследований, Вестник Древней истории, 1979, №2.	1979
7.	Ավետիսյան Հ., Բոբոխյան Ա. Ուրարտուի հնագիտություն, Ե., 2010:	2010
Համացանցային տեղեկատվական պաշարներ (ՀՏՊ)/ Էլեկտրոնային աղբյուրներ (ԷԱ)		
1.	http://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199935413.001.0001/oxfordhb-9780199935413-e-13.	
2.		

12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	*Թեմա*	Ուսումնասիրվող հարցեր	*Ժամաքանակ*	Գրականություն[7]
1.	Ներածություն, հնագիտության սկզբնաղբյուրները, կապն այլ գիտությունների հետ, հնագիտական մշակույթ հասկացությունը, հնագիտության խնդիրները:	ÐÝ³·Çï³Ï³Ý Å³Ù³Ý³Ï³·ñáõÃÛáõÝ ¨ ß»ñï³·áõÃÛáõÝ: ´³ó³ñÓ³Ï ¨ Ñ³ñ³µ»ñ³Ï³Ý Å³Ù³Ý³Ï³·ñáõÃÛáõÝ	2	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.
2.	Հագիտության ուսումնասիրության աստիճանները (աղբյուրագիտական, բացատրական, վերակազմական և էմպիրիկ-համեմատական կամ վիճակագրական)	ա/14 Ar-ով C-ի աստիճանի որոշելը գտածոյի մեջ բ/ ֆտորի աստիճանի որոշելը ասկրանյութում գ/ Ծառի բնի շրջանակաների միջոցով ձայտանյութի առարկաների տարիքը որոշելը դ/ Խեցեղենի տարիքը որոշելը ըստ կավանյութի մագնիսացվածության չափերի ե/ ապակե անոթների տարիքը որոշելը ըստ լուսակագրության /սպեկտրագրաֆիա/ զ/ լազերային մեթոդ է/նյութի քիմանալիզի մեթոդ	2	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.
3.	Պալեոլիթի բնութագիրն ու առանձնահատկությունները: Հայկ. լեռնաշխարհի պալեոլիթյան և ուշ պալեոլիթյան հնավայրերը:	ա/Ստորին պալեոլիթ /ավստրալոպիթեկ/ բ/ միջին պալեոլիթ /պալեոանթրոպ/ գ/ վերին կամ ուշ պալեոլիթ /նեոանթրոպ/		Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.

[7] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

4.	Հնագիտական նյութերի հասակագրման մեթոդները:	Հասակագրման եղանակներ, տարբերակներ: Ռադիոածխածնային մեթոդ, ռադիոկարբոնային մեթոդ:	2	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.
5.	Քարի դարի բնութագիրն ու առանձնահատկությունները: Մարդու առաջացում	Ստորին պալեոլիթ, քարայր կացարաններ,հոմոհաբիլիս, հոմոէրեկտուս: Որսորդություն	2	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.
6.	Հայկական լեռնաշխարհի պալեոլիթյան և ուշ պալեոլիթյան հնավայրերը:	Միջին ու ուշ ին պալեոլիթ, քարայր կացարաններ, էրեկտուս, սափեինս, սափիենսացիա, տաքացքում, ցրտեցում, Որսորդություն, հավաքչություն:	2	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.
7.	Միջին քարի դարի բնութագիրն ու առանձնահատկությունները: Հայաստանի մեզոլիթը	Միջին քարի դար, էպիպալեոլիթ, որսորդություն, շան ընտելացում, նետ ու աղեղ	2	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.
8.	Նեոլիթի բնութագիրն ու առանձնահատկությունները: Նեոլիթյան հեղափոխությունը Հայաստանում: Վաղ երկրագործական մշակույթի սաղմնավորումը Մերձավոր Արևելքում:	ա/ Տիգրիս-եփրատյան միջագետքի հնավայրերը (Չոյունու-Թեփեսի և Քարահան, Գյոբեկլի թեփե) բ/ Կուրարաքսյան միջագետքի հնավայրերը (Ակնաշեն, Առատաշեն, Շուլավերի, Շոմութեփե) գ/ Մերձավոր և Միջին Արևելքի վաղ երկրագործական մշակույթի ընդհանուր բնութագիրը	2	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.
9.	Առաջավոր Ասիայի և Հայկ. լեռնաշխարհի նեոլիթյան	ա/ Տիգրիս-եփրատյան միջագետքի	2	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009,

	հնավայրերը	հնավայրերը (Չոյունու-Թեփեսի և Քարաիան, Գյոբեկլի թեփե) բ/ Կուրարաքսյան միջագետքի հնավայրերը (Ակնաշեն, Առատաշեն, Շուլավերի, Շոմութեփե) գ/ Մերձավոր և Միջին Արևելքի վաղ երկրագործական մշակույթի ընդհանուր բնութագիրը		Мартиросян 1964.
10.	Էնեոլիթի բնութագիրն ու առանձնահատկությունները: Առաջավոր Ասիայի և Հայկ. լեռնաշխարհի էնեոլիթյան հուշարձանները	ա/ վաղ երկրագործության և անասնապահության զարգացումը Լևանտում Բ/ Պղնձի արտադրությունը որպես տեխնոլագիական նորույթ և արհեստների / մետաղագործության/ նոր ճյուղերի սկզբնավորում գ/Սոցիալական շերտավորման արմատավորումը և աշխատանքի առաջին խոշոր հասարակական բաժանումը դ/ Կուր-արաքսյան միջագետքի վաղ երկրագործական օջախները՝ Միլ-ղարաբաղյան, նախիջևանյան, Սևան-ուզերլիկյան ե/հյուսիսային կովկասի էնեոլիթյան հնավայրերը /Կոբանյան, մայկոպյան և	2	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.

		Կոլխիդյան/ զ/ Առաջավոր Ասիայի էնեոլիթյան հնավայրերը /Իրանի հյուսիս-արևմուտք, Հյուսիսային Միջագետք, Հալաֆ/		
11.	Վաղ բրոնզի դարի բնութագիրն ու առանձնահատկությունները:	ա/ Վաղ բրոնզի դարաշրջան: համաձուլվածքների ստացում և կաղապարման մեթոդի կիրառում: Կիկլոպյան ամրոցները և ընդհանուր պաշտպանական պարիսպները որպես ճարտարապետական նոր համակարգի ձևեր: Գաղափարական պատկերացումների և հավատալիքների դասակարգում և դրանք ներկայացնող նյութական հուշարձանների բազմազանություն: Հայաստանի վաղբրոնզեդարյան հնավայրերը. Շենգավիթ, Կարնուտ, Լեռնակերտ, Էլար, Արագած. Հառիճ, Վանաձոր, Թալին, Մոխրաբլուր:	2	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.
12.	Միջին բրոնզի դարի բնութագիրն ու առանձնահատկությունները:	Հասարակական տնտեսական արմատական տեղաշարժեր: Հայրական դինաստիական իշխանության ձևավորում և վաղ պետական կազմավորումների առաջացում: Արհեստագործության և արհեստագործության զարգացում և ճյուղավորում և աշխատանքի երկրորդ	2	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.

		խոշոր հասարակական բաժանում: Միջինբրոնզեդարյան մշակույթները. Թռեղք-վանաձորյան, Սևան-արցախյան, Վան-ուրմիական, Կարմիրբերդյան		
13.	Ուշ բրոնզի դարի բնութագիրն ու առանձնահատկությունները:	Խեցեգործության և մետաղամշակության մասնագիտական ճյուղավորում և զարգացում: Կենցաղայինն դեկորատիվ խեցեգործություն, զինագործություն, դարբնություն, ոսկերչություն: Կրոնապաշտամունքային համակարգը որպես վաղ պետական կառավարման բաղկացուցիչ մաս: Հայրիշխանության վերջնական հաստատումը և հասարակությունների անցումը ոչ պետական կառավարման համակարգից /համայնակեցությունից/ դեպի պետական կառավարման համակարգ: Աշխատանքի հասարակական երկրորդ խոշոր բաժանման ավարտը:	2	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.
14.	Երկաթի դարի բնութագիրն ու առանձնահատկություններ	ա/ «Երկաթի դարե տերմինն և մշակութային ժամանակահատվածի առանձնացումը պատմագիտության մեջ բ/ Առաջին երկաթանյութի/երկնաքարային երկաթի/ օգտագործումը հին քաղաքակրթություններում գ/ Բարձր ջերմաստիճանի	2	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.

		հանքափչման գործընթացը որպես տեխնոլոգիական նորույթ Հին աշխարհում դ/ Վաղ երկաթի և ուշ երկաթի ժամանակաշրջանները: Տնտեսության զարգացումը և կենցաղավարական փոփոխությունները երկաթի դարում: Գյուղատնտեսությունը որպես տնտեսության առանձին ճյուղ: Արհեստագործության ճյուղերի բաժանումը ենթաճյուղերի: Արվեստը որպես հոգևոր-կրոնական պատկերացումների և աշխարհընկալման նոր արտահայտչամիջոց: Ռազմական վերնախավի պետական կառավարման ձևի դրսևորումները Առաջավոր Ասիայում.		
15.	Ուրարտուի հնագիտություն:	Ա.Երկաթի դարի ուրարտական հնավայրերը Արարատյան դաշտում ևՎանի ավազանում բ. Երկաթի դարի էթիունյան հնավայրերը	2	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964. Ավետիսյան. Բոբոխյան 2010
16.	Հայաստանը հետուրարտական ժամանակաշրջանում	Ուրարտու-Հայաստան ժառանգորդության հարցը Արմավիր մայրաքաղաքի պեղումները	2	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.

		Երվանդաշատ		
17.	Հայաստանը անտիկ և հելլենիստական ժամանակաշրջանում	Հայաստանն անտիկ մշակույթի համատեքստում: Հելլենիզմ: Արտաշատ մայրաքաղաքի պեղումները: Բենիամին, Հողմիկ	2	Հարությունյան 1960, Առաքելյան 1976, Тирацян 1979, Tiratsyan 2003
18.	Հայաստանի վաղ և զարգացած միջնադարի մշակույթը	Քրիստոնեության մուտքը Հայաստան: Բազիլիկներ, կոթողներ, խաչքարեր: Խաչաձև եկեղեցիներ:	2	Հարությունյան 1960, Առաքելյան 1976, Тирацян 1979, Tiratsyan 2003
19.	Հայաստանի ուշ միջնադարի մշակույթը	Լոռի Բերդ, Ուշի:	2	Հարությունյան 1960, Առաքելյան 1976, Тирацян 1979, Tiratsyan 2003
20.	Հայաստանի հնագիտության զարգացումն ու հեռանկարները	Հայաստանի հնագիտական դպրոցի հայացումը, միջազգայնացումը:	2	

12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	*Թեմա*	Ուսումնասիրվող հարցեր	*Ժամաքանակ*	Ստուգման ձևը	Գրականություն[8]

[8] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

1.	Հնագիտական ժամանակագրություն և շերտագրություն: Բացարձակ և հարաբերական ժամանակագրություն /թվագրում/	Թվագրության եղանակները: Թվագրություն, Թվային ուղի, պատմական ժամանակագրություն, դար:	1	սեմինար	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.
2.	Քարի դարի բնութագիրն ու առանձնահատկությունները: Մարդու առաջացում	Ստորին պալեոլիթ, քարայր կացարաններ,հոմոհաբիլիս, հոմոէրեկտուս: Որսորդություն	1	սեմինար	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.
3.	Միջին քարի դարի բնութագիրն ու առանձնահատկությունները: Հայաստանի մեզոլիթը	Միջին քարի դար, էպիպալեոլիթ, որսորդություն, շան ընտելացում, նետ ու աղեղ	1	սեմինար	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.
4.	Առաջավոր Ասիայի և Հայկ. լեռնաշխարհի նեոլիթյան հնավայրերը	ա/ Տիգրիս-եփրատյան միջագետքի հնավայրերը (Չոյունու-Թեփեսի և Քարահան, Գյոբեկլի թեփե) բ/ Կուրարաքսյան միջագետքի հնավայրերը (Ակնաշեն, Առատաշեն, Շուլավերի, Շոմութեփե) գ/ Մերձավոր և Միջին Արևելքի վաղ երկրագործական մշակույթի ընդհանուր բնութագիրը	1	սեմինար	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.
5.	Վաղ բրոնզի դարի բնութագիրն ու առանձնահատկությունները:	ա/ Վաղ բրոնզի դարաշրջան: համաձուլվածքների ստացում և կաղապարման մեթոդի կիրառում: Կիկլոպյան ամրոցները և ընդհանուր պաշտպանական պարիսպները որպես ճարտարապետական նոր համակարգի ձևեր: Գաղափարական պատկերացումների և հավատալիքների դասակարգում և դրանք	1	սեմինար	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.

		ներկայացնող նյութական հուշարձանների բազմազանություն: Հայաստանի վաղբրոնզեդարյան հնավայրերը. Շենգավիթ, Կարնուտ, Լեռնակերտ, Էլար, Արագած. Հառիճ, Վանաձոր, Թալին, Մոխրաբլուր:			
6.	Երկաթի դարի բնութագիրն ու առանձնահատկություններ	ա/ «Երկաթի դար» տերմինն և մշակութային ժամանակահատվածի առանձնացումը պատմագիտության մեջ բ/ Առաջին երկաթանյութի/երկնաքարային երկաթի/ օգտագործումը հին քաղաքակրթություններում գ/ Բարձր ջերմաստիճանի հանքափչման գործընթացը որպես տեխնոլոգիական նորույթ Հին աշխարհում դ/ Վաղ երկաթի և ուշ երկաթի ժամանակաշրջանները: Տնտեսության զարգացումը և կենցաղավարական փոփոխությունները երկաթի դարում: Գյուղատնտեսությունը որպես տնտեսության առանձին ճյուղ: Արհեստագործության ճյուղերի բաժանումը ենթաճյուղերի: Արվեստը որպես հոգևոր-կրոնական պատկերացումների և աշխարհընկալման նոր արտահայտչամիջոց: Ռազմական վերնախավի պետական կառավարման ձևի դրսևորումները	1	սեմինար	Եսայան 1992, Խնկիկյան 2009, Мартиросян 1964.

		Առաջավոր Ասիայում.			
7.	Հայաստանը հետուրարտական ժամանակաշրջանում	Ուրարտու-Հայաստան ժառանգորդության հարցը Արմավիր մայրաքաղաքի պեղումները Երվանդաշատ	1		Հարությունյան 1960, Առաքելյան 1976, Тирацян 1979, Tiratsyan 2003
8.	Հայաստանի վաղ և զարգացած միջնադարի մշակույթը	Քրիստոնեության մուտքը Հայաստան: Բազիլիկներ, կոթողներ, խաչքարեր: Խաչաձև եկեղեցիներ:	1		Հարությունյան 1960, Առաքելյան 1976, Тирацян 1979, Tiratsyan 2003
9.	Հայաստանի ուշ միջնադարի մշակույթը	Լոռի Բերդ, Ուշի:	1		Հարությունյան 1960, Առաքելյան 1976, Тирацян 1979, Tiratsyan 2003

12.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Ուսումնասիրվող հարցեր	Աշխատանքի տեսակը[9]	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն[10]

[9] Տես 7-րդ կետի հինգերորդ պարբերությունը
[10] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

1.	Առաջավոր Ասիայի և Հայկական լեռնաշխարհի մեզոլիթ/պրոտոնեոլիթյան հուշարձանները՝ որսորդ-հավաքչարարներ:	Առաջավոր Ասիայի միջին քարի դարի հնավայրերի հետազոտություն, վաղ որսորդներ, շան ընտելացում	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր	ԼԳ 1-7
2.	Նեոլիթի և էնեոլիթի արվեստն ու պաշտամունքը: Հնագույն ժայռապատկերները:	Նեոլիթյան հեղափոխությունը Հայաստանում: Վաղ երկրագործական մշակույթի սաղմնավորումը Մերձավոր Ար՟ելքում	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր	ԼԳ 1-7
3.	Միջին բրոնզի դարի Թռեղք-վանաձորյան մշակույթ	Լոռի Բերդ, Վանաձորի դամբան, Թռեղքի դամբանադաշտեր	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր	ԼԳ 1-7
4	Հայաստանի հելլենիստական դարաշրջանի հոգևոր մշա-կույթը. գիր, գրականություն, թատրոն:	Թատրոն, գիր, տաճարներ, պանթեոն	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր	ԼԳ 1-7
5	Ոսկու ֆենոմենը Հայկական լեռնաշխարհում	Ոսկին որպես իշխանության խորհրդանիշ, ոսկու ուղեկցությամբ թաղումներ	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր	ԼԳ 1-7 ԼԳ 1-7
6	Հյուսիսային Հայաստանի ճարտարապետությունը: Անի-Շիրակի և Գուգարքի ճարտարապետությունը (Սանահին, Հաղպատ):	Եկեղեցական ճարտարապետություն ԱՆի, Մարմաշեն, Հաղպատ, Սանահին	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր	ԼԳ 1-7

13. Գնահատում

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառկման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի[11]:

13.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

13.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում

Դասընթացն ամփոփվում է ստուգարքով:

Քննությամբ ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի 2 քննության միջոցով և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:

Ստուգարքով ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի ընթացքում ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանը որոշող 2 ընթացիկ ստուգումների և

---

[11]«Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.062022թ.),

մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:[12]

13.3. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)

1. Հնագիտության առարկան, նպատակը, խնդիրները:
2. Հին քարի դարը: Փուլաբաժանում: Ուշ պալեոլիթ:
3. Հին քարի դարը: Փուլաբաժանում: Միջին պալեոլիթ
4. Նոր քարի դարը: Փուլաբաժանում:
5. Պղնձի-քարի դարը: Դարաշրջանի բնութագիրը: Բնակավայրերը: Նյութական մշակույթը:
6. Վաղ բրոնզի դարը: Փուլաբաժանում: Բնակավայրեր, Տաճարներ:
7. Վաղ բրոնզի դարը: Փուլաբաժանում: Դամբարաններ, նյութական մշակույթ:
8. Միջին բրոնզի դար: Անցումային ժամանակաշրջան:
9. Միջին բրոնզի դար: Փուլաբաժանում: Նյութական մշակույթ:
10. Ուշ բրոնզի դար: Փուլաբաժանում: Բնակավայրեր, կացարաններ:
11. Ուշ բրոնզի դար: Փուլաբաժանում: Դամբարաններ:
12. Ուշ բրոնզի դար: Փուլաբաժանում: Նյութական մշակույթ:
13. Հնդեվրոպական նախահայրենիքը և Հայկական լեռնաշխարհը:
14. Վաղ երկաթի դարը Հայաստանում, պատմական ակնարկ
15. Վաղ երկաթի դարի նյութական մշակույթը
16. Վաղ երկաթի դարը Հայաստանում. Բնակավայրեր:
17. Վաղ երկաթի դարը Հայաստանում. դամբաններ:
18. Երկաթի լայն տարածման դարաշրջանի նյութական մշակույթը
19. Հայաստանի անտիկ շրջանի պաշտպանական կառույցները
20. Վանի թագավորության նյութական մշակույթը
21. Ուրարտական ամրոցաշինությունը
22. Վանի թագավորության պաշտամունքն ու հավատալիքը
23. Ուրարտու և Հայաստան (Նյութական մշակույթի ժառանգորդության հարցի շուրջ):
24. Հասարակական բաղնիքները անտիկ Հայաստանում (Արտաշատ, Գառնի):

[12] Կիրառվում է կամ առաջին, կամ երկրորդ պարբերությունն ըստ դասընթացի ամփոփման ձևի:

25. Արտաշատ մայրաքաղաքի պեղումները

26. Վաղ միջնադա րյան եկեղեցական ճարտարապետությունը (Դվին, Երերույք, Տեկոր, Քասախ)

27. Դվին քաղաքը: Հիմնադրումը:

28. Դվինի եկեղեցիների ճարտարապետությունը

29. Վաղմիջնադարյան ապակեգործությունը. Դվին

30. Դվինը վաղ Արշակունյաց շրջանում

Ա) 1-ին ընթացիկ քննություն (կիսամյակի 9-10 շաբաթվա ընթացքում)

Ընդգրկված թեմաները.

31. Հնագիտության առարկան, նպատակը, խնդիրները:

32. Հին քարի դարը: Փուլաբաժանում: Ուշ պալեոլիթ:

33. Հին քարի դարը: Փուլաբաժանում: Միջին պալեոլիթ:

34. Նոր քարի դարը: Փուլաբաժանում:

35. Պղնձի-քարի դարը: Դարաշրջանի բնութագիրը: Բնակավայրերը: Նյութական մշակույթը:

36. Վաղ բրոնզի դարը: Փուլաբաժանում: Բնակավայրեր, Տաճարներ:

37. Վաղ բրոնզի դարը: Փուլաբաժանում: Դամբարաններ, նյութական մշակույթ:

38. Միջին բրոնզի դար: Անցումային ժամանակաշրջան:

39. Միջին բրոնզի դար: Փուլաբաժանում: Նյութական մշակույթ:

40. Ուշ բրոնզի դար: Փուլաբաժանում: Բնակավայրեր, կացարաններ:

41. Ուշ բրոնզի դար: Փուլաբաժանում: Դամբարաններ:

42. Ուշ բրոնզի դար: Փուլաբաժանում: Նյութական մշակույթ:

43. Հնդեվրոպական նախահայրենիքը և Հայկական լեռնաշխարհը:

44. Վաղ երկաթի դարը Հայաստանում, պատմական ակնարկ

45. Վաղ երկաթի դարի նյութական մշակույթը

46. Վաղ երկաթի դարը Հայաստանում. Բնակավայրեր:

Բ) 2-րդ ընթացիկ քննություն (կիսամյակի 19-20 շաբաթվա ընթացքում)

- **Ընդգրկվող թեմաները.**

- Վաղ երկաթի դարը Հայաստանում. դամբաններ:
- Երկաթի լայն տարածման դարաշրջանի նյութական մշակույթը
- Հայաստանի անտիկ շրջանի պաշտպանական կառույցները
- Վանի թագավորության նյութական մշակույթը
- Ուրարտական ամրոցաշինությունը
- Վանի թագավորության պաշտամունքն ու հավատալիքը
- Ուրարտու և Հայաստան (Նյութական մշակույթի ժառանգորդության հարցի շուրջ):
- Հասարակական բաղնիքները անտիկ Հայաստանում (Արտաշատ, Գառնի):
- Արտաշատ մայրաքաղաքի պեղումները
- Վաղ միջնադա րյան եկեղեցական ճարտարապետությունը (Դվին, Երերույք, Տեկոր, Քասախ)
- Դվին քաղաքը: Հիմնադրումը:
- Դվինի եկեղեցիների ճարտարապետությունը
- Վաղմիջնադարյան ապակեգործությունը. Դվին
- Դվինը վաղ Արշակունյաց շրջանում

14.4 Գնահատման չափանիշները[13].

- Տեսական գիտելիքներ
- Սեմինար պարապմունքները /չորս հարցում /
- Ինքնուրույն աշխատանքը /երկու աշխատանք /

Սեմինարին (գործնական) նախապատրաստվելիս ուսանողը պետք է

- Ընթերցի հանձնարարված գրականությունը
- Առանձնացնի քննարկման առարկա տեսական հարցերին առնչվող հատվածները:
- Տեսական գիտելիքը կիրառի տրված հանգուցային հարցերը բացահայտելիս:
- Հիմնավորի տեսական խնդիրները կոնկրետ օրինակներում:

Ուսումնական տարվա ընթացքում նախապատրաստիառնվազն 2 ինքնուրույն աշխատանք: Ինքնուրույն աշխատանքի թեման ուսանողը կարող է ընտրել

[13] Լրացվում է ըստ ամբիոնի /դասախոսի որոշման

առաջադրված ցանկից, կամ կատարել իր նախասիրությամբ այլ աշխատանք՝ համաձայնեցնելով թեման դասախոսի հետ: Աշխատանքում ուսանողը շարադրում է որևէ հարցի գլխավոր միտքը, գաղափարը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր, ձեռնարկներ, մենագրություններ, հանրագիտարաններ և այլն): Ինքնուրույն աշխատանքի վրա աշխատելու ընթացքում ուսանողը պետք է սովորի ինքնուրույն գտնել, կարգավորել և իմաստավորել տվյալ թեմային համապատասխանող գիտական գրականությունը:

Անհրաժեշտ գրականության ցանկը տրամադրում է դասախոսը: Ուսանողը պետք է որոնի և գտնի ինքնուրույն աշխատանքի թեմային վերաբերող լրացուցիչ աղբյուրներ (գրականություն, հոդվածներ, համացանցային նյութեր և այլն) և համակարգիչյն: Ուսանողը պետք է սովորի կազմել գրականության ցուցակ՝ նշելով տվյալ գրական աղբյուրի մատենագրական տվյալները:

Աշխատանք գրական աղբյուրների հետ

Աղբյուրների հետ աշխատանքը սկսվում է ընթերցումից: Ընթերցման ընթացքում ընտրվում և նշվում են այն էջերը և տեքստի այն հատվածները, որոնք պահանջվում են տվյալ տեքստի գրավոր միտքը հասկանալու համար: Տեքստի առանձին հատվածներ կարդալուց, ուսումնասիրելուց և ընտրելուց հետո ուսանողը պետք է կատարի իր թեմային համապատասխանող գրառումներ:

Աշխատանքի ներածական մասում շարադրվում է թեմայի կարևորությունը և արդիականությունը՝ հաշվիառնելով տվյալ բնագավառի ուսումնասիրվածության ներկա իրավիճակը և վերջին ձեռքբերումները, ներկայացվում են աշխատանքի նպատակը և խնդիրները: Այնուհետ տրամաբանորեն և իմաստավորված շարադրվում են ուսումնասիրված գրականության գլխավոր դրույթները և գաղափարները, ներածությունում ներկայացված հարցերի և խնդիրների պատասխանները: Աշխատանքի վերջում ամփոփվում են գրական տվյալները և սեփական հետազոտությունների արդյունքները: Ամփոփումը ներկայացվում է եզրակացությունների ձևով:

Աշխատանքը գնահատելիս հաշվի է առնվում տվյալ առարկայի չափորոշիչով սահմանված ուսանողի գիտելիքները և կարողությունները, ընդհանուր պատկերացումների, գաղափարների, հասկացությունների իմացությունը, ինքնուրույն աշխատանքի թեմայով առաջադրված նպատակների և խնդիրների ճիշտ ձևակերպումը, հետազոտության խնդիրների ձևակերպման հստակությունը, դրանց լուծման ուղիների ճիշտ ընտրությունը, եզրահանգումների համոզիչ լինելը, թեման համակողմանի, խորությամբ ներկայացնելը, նյութի շարադրման տրամաբանությունը և հաջորդականությունը, նյութի գրավոր շարադրման և ձևակերպման կարողությունը:

Ինքնուրույն աշխատանքը գնահատվում է 20- միավորանոց համակարգով:

«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Մասնագիտություն՝ **022201.00.6- Պատմություն**

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ **022201.01.6- Պատմություն**

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ բակալավր

/բակալավր, մագիստրատուրա/

Վանաձոր 2023

Առկա ուսուցման համակարգ

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	Պ/բ -008- Հնագիտություն			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին տարի,1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	38
			Սեմինար	18
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	64		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	«Հնագիտություն» առարկայի դասավանդումը նպատակ ունի ուսանողին գիտելիքներ տալ հնագույն և հին հասարակությունների, մշակույթների, տեխնոլոգիաների և այդ մշակույթներում գործող օրինաչափությունների մասին: Դասավանդման ընթացքում ուսանողները գիտելիքներ են ստանում նաև առաջավոր և մեծավոր Արևելքի երկրների հնագույն մշակույթների և հնագիտության մասին:			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը. *Գիտելիք* 1.տարբերել հնագիտական մշակույթները և դարաշրջանները գաղափարական հիմնավորումները 2.տարբարակել մարդկային հասարակության զարգացման հիմնական փուլերը, *Հմտություն* 1.գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն 2.հետազոտություններ կատարելու ունակություններ			

	3.սովորելու ունակություն 4.առաջնորդի հատկություններ 5.որակի կարևորության գիտակցում 6.Կիրառել տվյալ առարկային բնորոշ մեթոդները *Կարողունակություն* *1.վ*երլուծման և համադրման ունակություն 2.կազմակերպման և պլանավորման ունակություն 3.հենքային և ընդհանուր գիտելիքներ 4.տեղեկատվությունը կառավարելու ունակություն, տարբեր աղբյուրներից տեղեկատվություն գտնելու և վերլուծելու ունակություն 5.քննադատական վերլուծություն և ինքնաքննադատման ունակություն 6.միջառարկայական թիմում աշխատելու ունակություն
Դասընթացի բովանդակությունը	**«Հնագիտություն»** դասընթացը կարևորվում է պատմական կրթության բնագավառում, ինչի շնորհիվ ուսանողները գիտելիք են ձեռք բերում մարդկության պատմության վաղ փուլերի, հասարակական հարաբերությունների և հնագույն մշակույթների մասին։ «Հնագիտություն» առարկայի ուսումնամեթոդական փաթեթը կարգավորում է առարկան ուսումնամեթոդական նյութերով մշտապես վերազինման գործընթացը, մանկավարժական գիտության նոր նվաճումների ներդնումը ուսումնական գործընթացում, նպաստում է ուսանողի անհատական և ինքնուրույն արդյունավետ աշխատանքի համար պայմանների ստեղծմանը, խթանում է ուսումնական գործընթացի առաջընացին
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	▪ գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր, սեմինարի ընթացքում նախատեսվում է 4 հարցում

	▪ ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր, դասընթացի շրջանակներում հանձնարարվում է 2 ինքնուրույն աշխատանք ▪ դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր, ▪ ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:
Գրականություն	Պարտադիր- 1. Խնկիկյան Օ.Ս. Հայաստանի հնագիտություն, Ե.,2009 2. Սարգսյան Գ., Պատմամշակութային հուշարձանների պահպանության հիմունքներ, Ե., 2005: 3. Քալանթարյան Ա., Մելքոնյան Հ. Հնագիտական աշխատանքները Հայաստանում 1990-2003 թթ., Ե. 2005: 4. Avetisyan P., Bobokhyan A. (ed.). Archaeology of Armenia in Regional Context, Proceedings of the International Conference dedicated to the 50th Anniversary of the Institute of Archaeology and Ethnography Held on September 15-17, 2009 in Yerevan, Yerevan, 2012. 5. Lindsay I., Smith A.T. A History of Archaeology in the Republic of Armenia, Journal of Field Archaeology 31/2, 2006. 6. Renfrew C., Bahn P. G. Archaeology: Theories, Methods, and Practice, London, 1991. 7. Թորոսյան Ռ.Մ., Թեղուտի վաղ երկրագործական բնակավայրը (մ.թ.ա. 4-րդհազարամյակ), Ե., 1976: 8. Кушнарева К.Х. Южный Кавказ IX-IIтыс. до.н.э.Санкт Петербург, 1993. 9. Chataigner C., 1995, La Transcaucasie au Nռolithique et au Chalcolithique, Lyon, Maison de l'Orient Mռditerranռen, Oxford, B.A.R Inter. Ser. 624. 10. Chataigner C., Badalyan R., Arimura M. 2014. The

Neolithic of the Caucasus. Oxford Handbooks Online, Oxford University Press, http://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199935413.001.0001/oxfordhb-9780199935413-e-13.

11. ԱվետիսյանՊ., Հայկական լեռնաշխարհը մ.թ.ա. XXIV-IX դարերում (սոցիալ-մշակութային ձևափոխումների դինամիկան ըստ հնագիտական տվյալների), Դոկտ. ատեն. գիտական զեկուցում, Երևան, 2014:
12. Խանզադյան Է.Վ., Հայկական լեռնաշխարհի մշակույթը մ.թ.ա. 3-րդ հազարամյակում, Ե., 1967:
13. Мартиросян А.А. Армения в эпоху бронзы и раннего железа. Ер., 1964.
14. Есаян С.А. Древняя культура северо-восточной Армении. Ер., 1976.
15. Кушнарева К.Х. Древнейшие памятники Двина, Ер., 1977.
16. Хачатрян Т.С. Древняя культура Ширака, Ер., 1975.
17. Badalyan R.S., Avetisyan P.S. Bronze and Early Iron Age Archaeological Sites in Armenia: I. Mt. Aragats and Its Surrounding Region, British Archaeological Reports, International Series 1697, Oxford, 2007.
18. Khnkikyan O.S. Syunik during the Bronze and Iron Ages, Barrington, 2002.
19. Առաքելյան Բ.Ն. Ակնարկներ Հայաստանի արվեստի պատմության, Ե., 1976:
20. Ավետիսյան Հ., Բոբոխյան Ա. Ուրարտուի հնագիտություն, Ե., 2010:
21. Իսրաելյան Մ. Էրեբունիի բերդ-քաղաքի պատմությունը, Ե., 1971:
22. Пиотровский Б.Б. Ванское царство, М., 1959.
23. Пиотровский Б. Искусство Урарту, Ленинград, 1962,
24. Тирацян Г. Культура древней Армении, Ер., 1988.
25. Biscione R., Hmayakyan S., Parmegiani N. The North-Eastern Frontier: Urartians and Non-
26. Խաչատրյան Ժ. Սիսիանի դամբարանը, (մ.թ.ա. I դ. II կես), Ե. 2009:
27. Аракелян Б., Гарни I, Гарни II, Ер., 1951, 1957.
28. Тирацян Г. Города Армении эллинистического времени в свете археологических исследований, Вестник Древней истории, 1979, №2.
29. Хачатрян Ж. Гарни V, Ер., 1976.
30. Tiratsyan G.A. From Urartu to Armenia, Civilisations du Proche Orient I/4, NeuchՉtel, 2003.
31. Գրիգորյան Գ., Հայկական վիմագրություն, Ե., 2000:

	32. Դիվան հայ վիմագրության, հ. Ա-Ը., 1960-2015: 33. Հարությունյան Վ.Մ. Միջնադարյան Հայաստանի կարավանատներն ու կամուրջները, Ե., 1960: 34. Հարությունյան Ս. Ամբերդ, 1978: 35. Հովհաննիսյան Մ. Հայաստանի բերդերը, Վենետիկ, 1970: 36. Ղաֆադարյան Կ. Դվին քաղաքը և նրա պեղումները, հ. Ա-Բ, Ե., 1952, 1982: 37. Ջանփոլադյան Հ.Մ., Քալանթարյան Ա.Ա., Միջնադարյան Հայաստանի առևտրական կապերը 6-8 –րդ դդ. (ըստ ապակեգործության տվյալների) (ՀՀ. Հուշ. -14), Ե., 1988: 38. Քալանթարյան Ա.Ա., Դվինի նյութական մշակույթը 4-6-րդ., Ե., 1970: 39. Քալանթարյան Ա., Դվինի կենտրոնական թաղամասի պեղումները, Ե., 1977: 40. Kalantaryan A., Karakhanyan G., Melqonyan H., Petrosyan H., Hakobyan N., Babayan F., Zhamkochyan A., Nawasardyan K., Hayrapetyan A., Armenia in the cultural context of East and West, Yerevan, 2009.